

Afrapportering Netværksprojekt

Formalia:

Projektet "Fremtidens lærer – studieretningslæreren" er et netværkssamarbejde mellem Slagelse Gymnasium, Århus Statsgymnasium og Sankt Annæ Gymnasium. På hvert gymnasium har der været en projektklasse og klassens lærere med i projektet. Projektklassen var fra begyndelsen en 1.g, der nu afslutter 2.g. Studieretningerne i de tre projektklasser er forskellige. Projektet blev indledt i august 2010 på initiativ af ledelse fra de tre gymnasier. Selvom projektet officielt afsluttes nu, forestiller vi os at fortsætte netværket og projektet – muligvis i en lidt anden form.

Projektets formål:

Formålet med projektet er, at ledelse og lærere udvikler kompetencer til at arbejde på tværs af fag i et netværkssamarbejde med den udvidede lærerrolle som fokus, herunder med særlig vægt på fremtidens lærer i studieretningsgymnasiet. Rammen er et forum for videntdeling mellem ledelse og lærere primært og i sidste omgang også elever, ligesom inspiration udefra i form af oplægsholdere og erhvervsfolk. Formålet er at skabe høj motivation hos eleverne og derigennem øge fastholdelsen. Et af omdrejningspunkterne er arbejdet med innovative undervisningsformer, dels for at styrke motivationen hos eleverne og ramme en differentieret elevgruppe, dels som led i en bredere kompetenceudvikling sideløbende med den specifikt faglige læring.

Når vi taler om den udvidede lærerrolle skal det forstås som en lærer, der ikke blot er faglærer, men også klasserumsleder, studieretningslærer og en lærer, der både forholder sig specifikt til læreplan, men også til det udvidede læringsrum, der integrerer rum uden for skolen og desuden inddrager og styrker en bredere vifte af elevkompetencer.

Som projektet er skredet frem, har formålet gradvist flyttet sig mod det innovative fokus, idet vi her fandt en styrke i forhold til elevmotivationen. Indirekte mener vi også, at dette fokus er med til at styrke studieretningstoningen, idet de professionelle opdrag, eller indimellem de mimede professionelle opdrag, efterfølgende idegenerering, faglig tilrettelæggelse og udformning af produkt har mulighed for at styrke identiteten på studieretningen, idet anvendelsen af studieretningen bliver mere nærværende.

Projektet har til formål at skabe bevidstgørelse om den udvidede lærerrolle afstedkommet af fokus på nye elevkompetencer på tre niveauer: ledelses-, lærer- og elevniveau.

I arbejdet med den nye lærerrolle fokuserer projektet på fire parametre:

1. Innovation i undervisningen (KIE-modellen, professionelle opdrag, anvendelsesorientering, skabelse af produkter)

2. Ny skriftlighed (minimum en opgave pr. fag pr. halve år skal erstattes af ny skriftlighedsopgaver; fx pod casts, formidling til folkeskoleelever, erhvervsliv m.m., udstillinger, instruktionsmanualer m.m..)
3. Studieplanen som aktivt redskab i undervisningen og mellem lærere som platform for etablering af videndeling.
4. Klasserumskultur; herunder hvordan den gode arbejdskultur kan tematiseres for eleverne, oprettelse af studiegrupper i klassen, faste møder om klassen ca. en gang pr. måned.

Praktisk tilrettelæggelse

Da projektet netop er et udviklingsprojekt med en stor grad af involvering mellem ledelse, lærere og elever, er der tilsvarende niveauer og samtænkning mellem disse i den praktiske tilrettelæggelse.

Fælles styregruppemøder på ledelsesniveau:

Ledelsesgruppen har afholdt møder ca. hver måned i hele projektperioden. Her er bl.a. foregået koordinering af de lokale forløb, nye milepæle i form af fælles netværksmøder, efteruddannelsesaktiviteter, økonomisk styring (herunder ansøgninger) og i særlig grad tilrettelæggelse af elevcamp.

Møder mellem ledelse og lærere lokalt på skolerne:

Ledelsen på den enkelte skole har i forbindelse med styregruppemøderne afholdt en række møder med lærerne lokalt på de tre skoler om nye forløb i projektet, justering af fokus for projektet, udvikling af ideer til det videre forløb og i særlig grad i forbindelse med udviklingen af en elevcamp. Mødefrekvensen har været lidt forskellig på de tre skoler, men har været betydelig højere end for klasser, der ikke er projektklasser.

Fælles efteruddannelsesaktiviteter i netværket for lærere og ledelse:

Udover projektets indledende kvalitetsseminar i 2010 (projektets afsæt var oprindelig skolernes kvalitetssystem) har der i projektperioden været afholdt tre større netværksmøder/-kurser, der dels har haft til formål at efteruddanne særligt i innovative undervisningsformer og også i klasserumsledelse, dels har haft til formål at etablere kontakter på tværs af de tre skoler, så der kunne udvikles fælles forløb i de enkelte fag og på tværs af fag. Dette med henblik på det givende i videndeling generelt, men også med henvisning til en fælles ramme om projektet. Netværksmøderne har været fordelt og udformet som følger:

Vejle – august 2010:

Netværket mødtes i to kursusdage med vægt på nogle af projektets indsatsområder:

1. Innovation
2. Klasserumskultur
3. Evaluering

Hovedfokus var innovation i undervisningen med efterfølgende møder mellem faglærere fra de tre skoler, der i fællesskab udviklede konkrete projekter for deres klasser. En væsentlig del af mødets formål var, at der blev skabt kontakter på tværs af de tre lærergrupper, så en fælles ideudvikling kunne finde sted efterfølgende og løbende i projektperioden.

Slagelse – marts 2011:

Vægt på den nye lærerrolle og læreren som (klasserums)leder med oplæg fra Steen Beck og samarbejde om nye fælles projekter for 2.g. Lærerne fra de tre skoler deltog sammen med lederne i dette éndagesseminar, hvor Steen Beck med afsæt i sine erfaringer fra projektet "Mangfoldighed og fællesskab" bl.a. gav lærergruppen konkrete værktøjer til "diagnosticering" af klasserumskultur og refleksioner over egen rolle i håndteringen af denne. Med dette som basis og udvidet mål i forhold til de kommende forløb på den enkelte skoler, så aftalte lærergrupperne fagvist fælles forløb til afvikling på den enkelte skole.

Skælskør – januar 2012:

Mødet mellem lærere og ledelse fra de tre skoler havde til formål at udvikle den elevcamp, der skulle løbe af stablen i maj 2012. Lærerne idéudviklede over campens tema, arbejdsform, lærernes rolle, elevernes output m.m.. Mødet var af stor betydning for, at campen blev et fælles projekt mellem ledelse og lærere, således at den også kunne komme til at forløbe som en delvist integreret del af undervisningen i den række fag. Flere fag havde efter mødet i Skælskør til opgave at forberede eleverne på bestemte områder inden for fagene.

KampagneCamp for lærere og elever i maj 2012:

Kulminationen på hele projektforsløbet var elevcampen i maj måned på Skælskør Vandrehjem, hvor ledelse fra de tre skoler samt elever og lærere fra de tre klasser mødtes om et stort innovationsprojekt (se bilag 1). Projektets formål var at lade eleverne stifte bekendtskab med et ægte innovationsforløb med et tilnærmelsesvist virkeligt og desuden professionelt opdrag, med fokus på anvendelse af akademiske kompetencer i en praktisk kontekst. Desuden med fokus på samarbejde på tværs af tre skoler med inddragelse af forskellige elevkompetencer og med klare deadlines for det færdige produkt.

Temaet for denne KampagneCamp var Sundhed, idet eleverne i 8 kampagnekontorer på tværs af de tre skoler skulle udarbejde en strategi for en sundhedskampagne for deres egen målgruppe og målrettet Sundhedsstyrelsen som aftager (se de tre briefs på bilag 2). To professionelle kampagnefolk fra reklamebureauet Wagawaga, Peter Andreas og Kaare Grundtvig, der begge har udarbejdet kampagner for Sundhedsstyrelsen, var oplægsholdere og facilitatorer på den tre dage lange Camp. Campen var organiseret med pit stops, dvs. skiftende oplæg (påfyldning) og idéudvikling/færdiggørelse af produkt. Dette arbejde med en række klare rammer for både proces og produkt. Produktet blev på 3.dagen vurderet af en dommerkomite bestående af de to kampagnefolk, en konsulent fra Sundhedsstyrelsen samt endnu en tekstforfatter fra reklamebranchen. Der var priser til bedste kampagnestrategi, bedste konceptuelle idé, bedste proces og en elevpris, som eleverne selv valgte.

Ud over elevernes arbejde med kampagner og faciliteringen fra de to kampagnefolk fungerede klassernes lærere som mentorer og faglige ressourcepersoner for elevernes kampagnekontorer. Desuden havde lærerne i undervisningen op til givet eleverne forskellige teoretiske ståsteder, bl.a. inden for kommunikationsteori.

Campen fungerede pga. de mange oplæg fra de to eksterne som en god sideløbende efteruddannelse af lærerne; oplæggene ramte både lærere og elever på én gang, dels i relation til elevernes konkrete elevproduktioner og dels i relation til en læringspraksis, dvs. de deltagende lærere lærte i høj grad også noget om deres egen ageren som "innovationslærere" i forhold til især facilitering, sparring og motivation af de grupper, de var tilknyttet (med reklamefolkene som mere professionelle "konsulenter").

Samtidig var der et sideløbende lærerprogram med ekstern oplægsholder om innovation ved Dorrit Sørensen fra Metropol, ligesom lærerne interviewede hinanden med henblik på evaluering af projektet samt udvikling af ideer til det videre forløb.

Nedenfor desuden eksempler på nogle af de konkrete innovationsforløb klasserne har været igennem i projektperioden:

Matematik:

- Projektet: "Hvordan læses lærebogen", en udvikling af lærebogsmateriale til folkeskoleelever med vægt på kompleksitetsreduktion af vanskelig matematik og formidling til en anden målgruppe. Altså overordnet, hvorledes læses i og om matematik, samt hvorledes skrives i og om matematik.

Musik:

- Samarbejde med reklamebureau, der havde givet eleverne en konkret reklamespot for julemarked i Tivoli. Eleverne fik den rå spot uden lyd (inden den kom i TV) og udviklede lydsiden med en række benspænd fra bureauets side.
- Flere af pod cast-afleveringer

Engelsk:

- Diverse former for Cooperative Learning strukturer. Der ud over har eleverne arbejdet med at omskrive både horror-historier og Shakespeare og har afleveret via pod cast og har skrevet Macbeth om til nutidigt sprog og problematikker, hvilket de har dramatiseret for resten af klassen.

Billedkunst og engelsk

- Forløb om kvindebilleder på tværs til styrkelse af klassens studieretningsbevidsthed; praktiske parafraser af forskellige kvindebilleder (til udstilling)

Historie:

- Produktion af websites/wikis under emnet: Industrialiseringen. Se fx: <https://sites.google.com/site/industrialiseringen2b2012/>

Samfundsfag:

- Forløb om kulturelle fællesskaber, afsluttende med undervisning for en folkeskoleklasse. Forløbet kørte samtidig som et projekt på tværs af skolenetværket.
- Byudvikling i samarbejde med Slagelse kommune, hvor eleverne skulle udforme ideer til udvikling af byrummets infrastruktur mht. fysisk aktivitet, grønne områder, trafiksikkerhed, blandede boligformer, muligheder for kulturarrangementer mv.
- Produktion af pod casts i forbindelse med projekt om social arv

Dansk og matematik:

- "Kryptologi"; kryptering og kodet tekst; paralleller til støjkomposition.
- Dansk og musik: Rapforløb; rapmusik, beats og tekst – analyse og egenproduktion. Desuden forløb om folkeviser – gammel tekst til ny melodi med klare benspænd. Analyse og egenproduktion.

Samfundsfag og matematik:

- I 2.g er der arbejdet med studieretningstuning, specielt i forhold til samfundsfag, hvor der er lavet parallelforløb omkring demokrati og økonomi. I matematik er førstnævnte udmøntet i arbejde med mandatfordelingsmetoder og statistisk testning af valgresultater. Mens der med hensyn til økonomi er arbejdet med modelleringsaspekter i matematik.

På tværs af studieretningsfagene

- Fagligt forankret "studieretningsdag", hvor evaluering og samarbejdskompetencer var i centrum – ud fra egenportrætter og selvfremsstilling i forhold til internetprofilering

Projektets hovedresultater:

Undervejs i projektforløbet har vi valgt at justere projektets fokus og indhold, og projektet er endt med et klarere fokus på innovation som udgangspunkt for netværkssamarbejdet og som udgangspunkt for toning af studieretningerne. Klasserumskultur og studieplanen, der også var dele af projektet fyldte mere i begyndelsen, fx ved dannelse af studiegrupper for eleverne og evaluering af trivsel og motivation i forbindelse med projektets forløb.

Når vi løbende har valgt at skrue ned for den del af projektet og op for innovationsdelen, drejer det sig om, at udvikling af innovationsmetoder og gode innovationsprojekter i undervisningen har været langt mere krævende og omfangsrigt end først anslået. Vi har derfor været nødt til at give den del et større fokus. Ligeledes har vi oplevet, at innovation i undervisningen har et potentiale i relation til motivation af eleverne, variation i undervisningen og elevernes oplevelse af retning for den intellektuelle læring. Dvs. at fremtidens (studieretnings)lærer i høj grad også er en lærer med kompetencer i innovation og innovativ læring. Vi har ikke kun haft vellykkede innovationsforsøg, men har også oplevet en del udfordringer.

Projektets største udfordring har nok været modsatrettede diskurser i elevgruppen og lærerkollegiet. Eleverne er mest trygge ved, at de lærer noget (det de skal bruge til eksamen), når læreren skriver på tavlen og de kan tage brugbare noter. De oplever stor motivation ved fx innovationsforløb, men er nervøse for graden af læring og har ikke altid selv forståelse for læringsniveauet og for den sekundære såvel som mere primære kompetenceudvikling. I lærergruppen er det ofte vanskeligt med nye projekter, fordi nye projekter per definition opleves som en trussel mod akademisk kultur og det faglige niveau i undervisningen. Vi oplever, at der er tale om flere diskurser, der er temmelig modsatrettede: en diskurs, der fastholder en traditionel opfattelse af læring; herunder fag, elever, didaktik og en anden diskurs med lærere, der finder det vigtigt at eksperimentere med disse og finde nye veje, der matcher tidens kompetencebehov. Det kræver meget stærke lærere og en insisterende og stærk ledelse, når man sætter nye projekter i gang, der i den grad eksperimenterer med undervisningen. I den akademiske selvforståelse ligger også en "nulfejlskultur", der spænder ben for virkelige projekter, hvor fejl og justeringer er naturligheder. Vores bedste svar er, at man skal blive ved at insistere og etablere fælles refleksioner over kulturen. Mere barske metoder kan også komme på tale.

Nedenfor har vi beskrevet andre udfordringer og muligheder ved projektet:

Udfordringer ved innovationsforløb er, at:

- de er tidskrævende
- de kræver stor mængde forberedelse

- almindelig opdelt undervisning gør det vanskeligt som ramme for kreativ proces og eksekvering. Blokdage er at foretrække i visse faser af projektet, særligt i start- og slutfasen
- de kræver stor grad af facilitering fra lærerens side samt ganske veldefinerede bånd. Man kan ikke være kreativ på kommando, men må have stillet nogle nye rammer op, der fodrer kreativiteten. Efteruddannelse af lærerne er afgørende.
- ikke altid kan man få høj faglig standard til at gå hånd i hånd med de innovative forløb. Den optimale kombination af innovation og høj faglig standard skal udforskes mere. Derfor er det også vigtigt at gøre sig mange erfaringer – turde afprøve forskellige forløb og have en høj grad af fælles refleksion over disse

Forløbets muligheder:

- det tætte samarbejde om udvikling af kerneydelsen mellem lærere og ledelse
- det gode netværkssamarbejde bringer mange flere erfaringer og kulturer sammen. Lærere, elever og ledelse gør sig endnu mere umage og bliver tvunget til konstant at reflektere over kerneydelsen
- store muligheder i området innovation, der handler om elevmotivation, kombinationen mellem akademisk viden og praksis, synlige resultater på læringsprocessen etc.
- deltagelse i et sådant projekt er på en gang stærkt motiverende for både ledelse, lærere og elever. Der er meget sideløbende efteruddannelse i det uformelle som formelle arbejde med at formulere mere og mere målrettede projekter.
- campen som mødested er fuld af muligheder; kampagnestrategien som ramme, krav om færdigt produkt, en stærkt faciliteret form og mødet mellem tre skolers elev- og lærergrupper er nogle af de mange styrker ved formen...
- kampagnestrategien er generelt en meget brugbar ramme for AT og innovation, idet kampagnestrategien har et professionelt opdrag, stiller krav om konceptuel idé, indeholder en helt afgørende kreativ proces, hvor man skal idéudvikle og prioritere sammen og ikke kritisere, udvikle et nyt produkt, der skal formidles på en særlig måde til en særlig målgruppe. Vi kan i den grad anbefale at man arbejder videre med kampagnestrategien som en slags prototype for AT og innovationsforløb, men sådan set også andre innovationsforløb.

Evaluering af projektet og forslag til opfølgning:

Vi har især det første år af projektperioden løbende evalueret projektet dels gennem anonyme elevevalueringer, dels gennem konstante mundtlige evalueringer fra lærerside. Meldingen var generelt, at eleverne oplevede stor motivation i de innovative forløb, men at de var lidt i tvivl om, hvilke kompetencer/hvilken læring, det bragte med sig. Ligeledes var meldingen fra lærerside. Nogle af projekterne blev evalueret rigtig godt, andre svagere. Konklusionen på evalueringerne er bl.a., at i de projekter, hvor der har været et klart professionelt opdrag, en klar produktplan og et meget specifikt fagligt fokus er de mest vellykkede. Det er vanskeligt i alle led af en innovativ proces at "lege" et opdrag, en proces og eksekveringen. Elevcampen har for alle været det absolutte klimaks. Her lykkes det meste: kombinationen mellem det akademiske niveau, de innovative metoder, at mange elevkompetencer kom i spil og at alle oplevede at komme i mål. Både elever, lærere og ledelse

oplevede at komme løftet derfra, idet alle nu havde oplevet et "ægte" og succesfuldt innovationsforløb, der i øvrigt ville være den optimale ramme om et AT-forløb. Det var desuden tydeligt, at de involverede lærere havde en ny opfattelse af, hvad det at arbejde i en innovativ proces mere konkret krævede af deres rolle og kompetencer.

Når et sådant projekt igangsættes er det vigtigt med en stor grad af samarbejde mellem lærere og ledelse. Et udviklingsprojekt har efter vores overbevisning bedst chance for at blive succesfuldt og forankret, hvis der er et ansvarsfuldt samarbejde om det og hvis både ledelse og lærere er enige om det. Lokalt har der været forskel på graden af dette samarbejde, men alle tre steder har samarbejdet været frugtbart.

Netværket mellem de tre skoler har umiddelbart fungeret bedst på ledelsesniveau. Det har været en absolut styrke at kunne udvikle ideerne sammen, være et reelt ledelsesteam om et sådant udviklingsprojekt. Det har været interessant på det niveau at videndele mellem tre forskellige kulturer på de tre skoler. Det har været overraskende, hvor meget tid, der reelt skulle bruges på projektet fra ledelsesside.

Når der har været netværksmøder har samarbejdet mellem lærergrupperne på de tre skoler også fungeret optimalt – de har udviklet forløb sammen og har der fungeret som et godt team. Det er dog rigtig vanskeligt at opretholde en videndeling kun på virtuel basis og de etablerede netværker er gledet lidt fra hinanden i de mellemliggende perioder for igen at få liv ved næste fysiske møde. Konklusionen kan være, at der skal være klarere rammer for det virtuelle møde, eller at der skal etableres endnu flere fysiske møder, da det er her den egentlige videndeling og fælles idegenerering sker. Det kan også have været af betydning, at de involverede klasser ikke har haft helt samme studieretningsfag.

På elevniveau blev samarbejdet mellem de tre skoler først for alvor realiseret ved campen, hvor eleverne mødtes. Her oplevede de dels at have en fælles referenceramme om de innovative metoder, dels at kunne byde ind med forskellige kompetencer med reference til de tre forskellige studieretninger.

Hvordan kan et sådant projekt blive en succes:

1. Der bør være nogle konkrete milepæle; fx i form af en camp
2. Netværker bør dels defineres meget klart, når det er virtuelt, dels organiseres om en række fysiske møder
3. Der skal tildeles timer til projektet, så lærere oplever en god arbejdsramme om projektet
4. Lærere og ledelse skal i fællesskab føle sig ansvarlige for alle faser af projektet og derfor være i tæt samarbejde hele vejen igennem forløbet
5. Når innovative projekter skal lykkes, bør der være reelle eller godt mimede professionelle opdrag og heraf aftagere, desuden en klar facilitering med konkrete benspænd undervejs
6. Projektperioder bør delvist organiseres som blokdage

Vi mener desuden, der ligger nogle væsentlige opgaver foran os:

1. At definere endnu mere præcise elevkompetencer, herunder innovationskompetencer. Nogle foreløbige bud kunne være: Risikovillighed, målrettethed, kreativitet, anvendelse af akademisk viden, omsættelse af viden til praksis. Desuden en diskussion af, hvordan disse kompetencer værdsættes og bedømmes, også til eksamen.
2. At skabe afsæt for en større kulturforandring i lærerkollegiet, hvor det at arbejde innovativt ikke opleves som en modsætning til akademisk tænkning, men hvor dele af den innovative tænkning til tider erstatter den kritiske tænkning – man bør kunne veksle mellem de forskellige former for tænkning og vi oplever nærmest, at der er tale om et paradigmeskift. For at skabe en sådan kulturforandring må man nok skrue på mange forskellige knapper på én gang:
 - efteruddannelsesinitiativer
 - videndeling internt i lærergruppen
 - igangsættelse af mange små projekter
 - ”lej en innovationsnisse”, så andre lærere kan komme trygt i gang
 - ledelsesinvolvering i den almindelige undervisning: det kan tages op på MUS, på pædagogiske dage, faggruppemøder, teammøder, man kan holde møder med forskellige grupper af andre lærere og igennem lokale arbejdstidsaftaler også initiere sådanne projekter – evt. lade lærere selv udarbejde strategier for, hvordan undervisningen kan udvikle sig og tilpasse sig samfundets nye behov, dvs. generelt tematisere innovation og nye kompetencer i mange sammenhænge

Budget:

Se vedhæftede bilag.

Afrapportering foretaget 06.06.2012 af:

Kim Thomsen

Lars Nordam

Mette Trangbæk Hammer